

скорочення обсягів кредитування банками девелоперських проектів, ріст відсоткових ставок за кредитами, незадовільний фінансовий стан фінустанов, відсутність у банках спеціалістів з нерухомості.

Побудована модель досягнення будівельної галузі стану рівноваги свідчить, що можливість урівноваження попиту і пропозиції на регіональному будівельному ринку шляхом зменшення вартості будівельної продукції дасть можливість стимулювати попит. Криза змусить всіх девелоперів використовувати найсучасніші економічні рішення всіх учасників ринку у проектуванні, будівництві та експлуатації будівельних об'єктів. Проте в Україні гострою залишається проблема антиконкурентних факторів так званого інституційного характеру, пов'язаних з особливостями поведінки учасників і регуляторів ринків. Нерозвиненість ринкової інфраструктури перешкоджає дії механізмів вирівнювання цін. Необхідною є розробка та контроль виконання законодавства у галузі регіонального будівництва з питань сприяння розвитку конкуренції органами державної влади, місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, як місцевих, так і загальнодержавних. Вищевказані питання і будуть метою подальших досліджень.

Література

1. Асаул А.Н. Феномен инвестиционно-строительного комплекса или сохраняется строительный комплекс страны в рыночной экономике: Монография. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: / <http://www.aup.ru/books/m65/intro.htm>
2. Організаційно-економічні основи формування та розвитку ринку доступного житла: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / А.В. Сердюк; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. — К., 2010. — 20 с.
3. Організація міського будівництва в ринкових умовах (на прикладі житлового будівництва в м.Києві): Автореф. дис... канд. техн. наук: 08.06.01 [Електронний ресурс] / С.Т. Сташевський; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. — К., 1999. — 20 с. — укр.
4. Куйбіда В. Уроки кризи і оновлене бачення будівництва / В. Куйбіда // Дзеркало тижня.- №3.- 30 Січень 2010.
5. На київському ринку житла падає попит // Фінансова консультація.-2008.- № 5(363).-С.32.
6. Звіт Антимонопольного комітету України за 2009 рік [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.amc.gov.ua>.
7. Меморандум порозуміння між Міністерством регіонального розвитку та будівництва України, будівельними організаціями та їх об'єднаннями, підприємствами - виробниками будівельних матеріалів і виробів будівельного призначення та їх об'єднаннями, Центральним комітетом профспілки працівників будівництва та промисловості будівельних матеріалів України. [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: search.ligazakon.ua
8. Лебедев А. Мильні бульбашки в економіці // Фінансова консультація.-2008.-№5(363).-С. 21-22.
9. Нездоровий оптимізм // Фінансова консультація.-2008.-№3(361).-С. 34-36.
10. Андреева А. Нерухомість глобально дешевшає /А. Андреева // Фінансова консультація.-2008.-№3(361).-С.22-25.
11. Концепція Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2009 - 2016 роки. [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: budpalata.com.ua.

332.132

*Забарная Э.Н., д.э.н., профессор,
Танасенко М.О., аспирант,*

Одесский национальный политехнический университет

ПРОСТРАНСТВЕННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

Состояние страны в целом во многом определяется аккумуляцией экономических состояний ее составляющих, то есть регионов, а значит, благосостояние страны полностью и всецело зависит от ее субъектов. Именно субъекты Украины – регионы – ключ к выходу страны на принципиально новый уровень. Социально-экономическое состояние украинских регионов требует пристального и непрерывного наблюдения и изучения. Очевидно, что это состояние определяется многочисленными факторами, как объективными (макроэкономическими условиями, положением региона в общественном разделении труда, отраслевой структурой, географическим положением, природными ресурсами), так и субъективными факторами, в первую очередь кадрами местных администраций и методами регионального управления. В совокупности все эти факторы формируют пространство региона, в широком его понимании. Таким образом, формирование адекватных методов и инструментов управления развитием пространственного потенциала, сегодня, является максимально актуальным.

Новые подходы к пониманию значимости особенностей пространственного потенциала различных территорий при оценке их социально-экономических возможностей стали складываться относительно недавно. Ранее при анализе пространственного потенциала и рассмотрении возможностей территории и ее состояния, речь преимущественно шла об особенностях размещения производительных сил, возможностях выбора для конкретных территорий приоритетных направлений отраслевого развития, при этом практически не уделялось внимания самоценности пространства как такового, возможности его использования вне или помимо собственно производственной сферы.

Недостаточно внимания уделялось и уделяется в настоящее время вопросам районирования территорий с целью выявления их реального пространственного, природного, производственного и иного потенциала. В то время природно-ресурсный и пространственный потенциал страны широко изучался и объективно оценивался, поскольку принимались во внимание не только возможности развития производства на территории, но и инфраструктуры, благоустройства населенных мест и т.п. В настоящее время все острее в литературе ставится проблема повышения конкурентоспособности как страны в целом, так и отдельных регионов, что вызывает необходимость оценивать весь социально-экономический потенциал, включая пространство, природные ресурсы, демографический фактор, ожидания населения, инновационные возможности и т.д. Значительная часть исследовательских работ посвящена современному состоянию и перспективам развития отдельных регионов, развитию в них ряда производственных отраслей, проблемам взаимодействия регионов и центра [1, с. 142]. Что касается последнего, то в литературе уделяется внимание этому вопросу преимущественно с точки зрения административно-территориального деления и, соответственно, управления страной, объединения регионов, присоединения экономически более слабых к более сильным регионам и т.п. Значительно меньше внимания уделяется межбюджетным отношениям. Дифференциация регионов по социально-экономическим характеристикам скорее фиксируется, чем предлагаются механизмы и способы решения этой проблемы.

Целью статьи является исследование сущности и специфики пространственного потенциала в качестве современного подхода к управлению развитием территорий.

Социально-экономическое содержание пространственного потенциала с точки зрения организации и использования территории включает три важнейшие составляющие, характеризующие жизнь и деятельность территориальных сообществ и определяющие возможности развития определенной территории (рис. 1).

Рис. 1. Социально-экономическое содержание пространственного потенциала региона

Пространство любого государства, или его части, само по себе является ценностью, независимо от того располагает ли оно сырьевыми природными ресурсами, полезными ископаемыми и т.п.

Пространство диктует то, что в литературе называется географической средой, то есть то, что связано с климатом, почвой, растительностью, фауной и т.п. Ф. Бродель называл пространство с его особенностями – «арматурой, которая воздействует на моральную, интеллектуальную... жизнь общества» [2, с. 186].

В мировой обществоведческой литературе пространственному фактору всегда уделялось большое внимание. Так, известный этнограф Э. Реклю сделал вывод о том, что «человеческая история представляет ничто иное, как длинный ряд примеров того, как условия среды и очертания поверхности нашей планеты оказывали благотворное влияние или задерживающее влияние на развитие человечества... В разных климатических поясах, под разными широтами, в разных областях суши и морей среда меняется, и вместе с ней меняется человек. Но среда меняется не только в пространстве, она меняется также и во времени. Из века в век изменяются условия в каждой местности, и иногда случается, что условия, бывшие в известную стадию развития благоприятными для человека и имевшие большое значение для его жизни, позднее становятся бесполезными и даже вредными» [3, с. 225-226]. Пространство, где происходит развитие социальных сообществ, постоянно рассматривалась как некая самоценность.

В советский период анализ и оценка влияния местоположения, или говоря иначе, пространства, на социально-политические и экономические процессы, самоценность территории осуждались и даже преследовались. Об этом красноречиво свидетельствует утверждение, содержащееся в «Кратком философском словаре», доступном и даже обязательном для чтения и изучения широким кругам читателей. Там говорилось: «Географическое направление, – одна из разновидностей буржуазной науки, приписывающая географической среде определяющее значение в общественном развитии... В буржуазной социологии эпохи империализма «географическое направление» выродилось в реакционную, фашистскую теорию – геополитику, при помощи которой идеологи империализма обосновывают захват чужих земель и покорение независимых народов» [4, с. 103].

В это же время в западном мире шли совершенно противоположные процессы. Если раньше в мировой практике пространство при анализе социально-экономических процессов долгие годы рассматривали в лучшем случае как некий нейтральный фон или чаще всего игнорировали, то постепенно стали выделять как важнейшую составляющую социальных процессов, признавая фактором, определяющим или, по крайней мере, влияющим на социально-экономические и иные общественные события и явления.

Чтобы эффективно воздействовать на ход социально-экономического развития территории, необходимо учитывать закономерности и факторы современного социально-экономического развития, и в первую очередь новые особенности воспроизводственных процессов.

В общем понимании, развитие – это движение вперед, формирование новых целей, становление новых системных, структурных характеристик.

В этой связи целесообразно выделять долгосрочные и краткосрочные цели и соответствующие им критерии экономического развития региона (рис. 2).

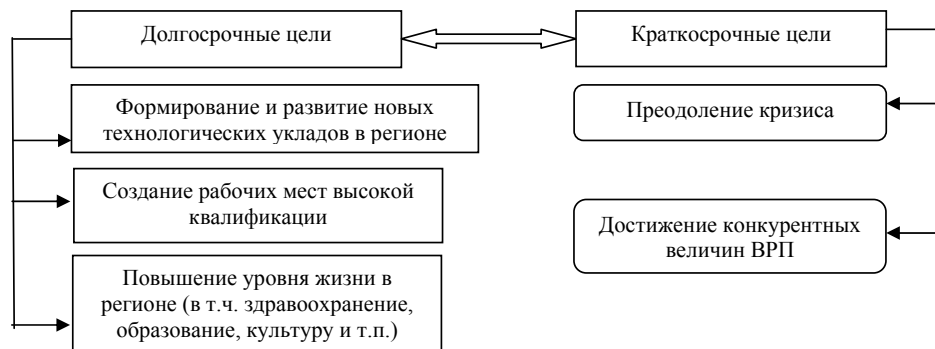

Рис. 2. Цели социально-экономического развития региона

Долгосрочные и краткосрочные цели по своему содержанию достаточно сильно различаются, как и меры по их достижению. Достижение краткосрочных целей, как правило, имеет отношение не столько к развитию, сколько к функционированию, в то время как долгосрочные цели имеют непосредственное отношение к развитию. В связи с этим целесообразно рассматривать задачи по достижению устойчивого функционирования и устойчивого развития региона.

Критерії економічного розвитку не завжди грають роль цілей або цільових орієнтирів і навпаки. Нерідко в якості тактичних цілей регіонального розвитку виступають проміжні задачі по зміні ситуації, несприятливої для розвитку, і створенню умов, необхідних для успішного розвитку. Серед таких тактичних цілей розвитку регіону або міста можна назвати: привабливість нових видів бізнесу, розширення існуючого бізнесу, розвиток малого бізнесу, розвиток промисловості, розвиток сфери послуг, підвищення рівня зайнятості населення регіону.

Особливе значення в визначенні рівня економічного розвитку регіону мають традиційні показники, що оцінюють рівень виробництва і споживання благ і зростання цього рівня на душу населення (ВВП, БВП, реальний ВВП на душу населення, темпи зростання цих показників).

Для оцінки динаміки розвитку простору цілком доцільно використовувати показники, що оцінюють темпи економічного зростання в регіоні. В першу чергу це темпи зростання душевого доходу, продуктивності праці, а також темпи структурної трансформації виробництва і суспільства.

В цілому на рівні регіону можна розглядати в якості найбільш адекватних наступні критерії і відповідні їм показники соціально-економічного розвитку: ВРП (абсолютна величина і на душу населення) і темпи зростання цих показників, середній рівень доходів населення і ступінь їх диференціації, тривалість життя, рівень фізичного і психічного здоров'я людей, рівень освіти, рівень споживання матеріальних благ і послуг (продуктів харчування, житла, телефонних послуг), забезпеченість домашніх господарств товарами тривалого використання, рівень охорони здоров'я (забезпеченість поліклініками, лікарнями, аптеками, діагностичними центрами і послугами «швидкої допомоги», якість надаваних медичних послуг), стан навколишнього середовища, рівність можливостей людей, розвиток малого бізнесу, збагачення культурної життя людей.

При управлінні економічним розвитком окремого регіону цілком доцільно виділяти всі перераховані відносно самостійні цілі і здійснювати моніторинг їх досягнень.

Література

1. Пчелинцев О.С. Регіональна економіка в системі сталого розвитку / О.С. Пчелинцев. – М.: Наука, 2004 – 258 с.
2. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV-XVIII вв. Том 1: Структури повсякденності / Ф. Бродель. – М.: Весь світ, 2007 – 592 с.
3. Мечников Л.І. Цивілізації і великі історическі річки / Л.І. Мечников. – СПб.: Пангея, 1995. 461 с.
4. Краткий філософський словар / Під ред. М.М. Розенталя і П.Ф. Юдіна. 4-е изд., доп. і испр. – М.: Госполитиздат, 1954 – 704 с.

658.65.016

*Миколайчук Н.С., д.е.н., професор,
Миколайчук М.М., д.держ.упр., доцент,
Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президенті України,
Софієнко А.В., к.е.н. доцент,
Херсонський національний технічний університет*

ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

Значний спад у промисловому виробництві внаслідок трансформації економіки супроводжувався зниженням конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та їх продукції. Наприклад, на Херсонщині один з найбільших у Європі бавовняний комбінат, який поставляв продукцію у десятки країн світу, ледь підтримує своє існування, в одному з його корпусів планується розмістити торговельно-розважальний комплекс. Багато підприємств різних галузей у цьому регіоні перетворились на „згадку історії” або ще ледь жевріють. Така ситуація властива багатьом регіонам, соціально-економічний розвиток яких не може здійснюватись без відродження та подальшого розвитку промислового виробництва. Але в умовах глобалізації „слабкі” підприємства не витримують жорсткої конкуренції з боку іноземних фірм та їх товарів, не зможуть бути основою зростання конкурентоспроможності регіону та країни, що необхідно для рівноправного входження до кола розвинених європейських країн. Тому